

Paul Degueldre: een leven in het decor.

Paul Degueldre (°Halle 09.11.1927 / +Dworp 2004) was naast decorontwerper ook rekvisiteur, decorbouwer en prospector voor filmlocaties: kortweg, als scenograaf was hij verantwoordelijk voor het hele uitzicht van een film- of televisiedecor. Gedurende een halve eeuw stond hij in het theater, film- of tv-studio waar hij instond voor meer dan 600 decors. Nadat hij in de aanloop van deze uitzonderlijke carrière voor de Brusselse toneelwereld had gewerkt, maakte hij tijdens de jaren '50 samen met tal van vernieuwende toneelschrijvers, regisseurs en acteurs de overstap naar een totaal nieuw medium: de wereld van de televisie. Het waren niet langer de ogen van de theaterbezoekers maar het oog van de camera die naar de set keek. Geen 'toiles de fond', gordijnen en friezen of statige toneelpanelen maakten nog langer het decor, maar maquettes, 'catwalks', reconstructies, fotomontages, 'trompe-l'oeils', matt-shots,... en vooral veel trucage. Paul Degueldre werd een meester in het creëren van 'illusie'. De mensen met wie hij samen heeft gewerkt beschrijven hem als *"de man die alles mogelijk maakte en die voor alles een oplossing had"*.

Gedurende 50 jaar was Degueldre niet weg te denken uit de Vlaamse televisiewereld. Hoewel hij meestal al verdwenen was van de set en aan de slag ging om elders een nieuw decor te gaan bouwen, kende iedereen op de set hem: in het Vlaamse medialandschap was er geen producer, regisseur of acteur die hem niet naar waarde wist te schatten, van Hubert Van Herreweghe tot Vincent Rouffaer, van Jo De Meyere tot Eddy Wally,... Het is eenvoudiger de tv-producties op te noemen waaraan hij niet heeft meegewerkt. Tot vandaag trouwens worden sommige van zijn decors nog gebruikt. Een tentoonstelling brengen over Paul Degueldre is het verhaal van de Vlaamse televisie schrijven.

De tentoonstelling Paul Degueldre is de neerslag van het archiefonderzoek dat werd gevoerd na de schenking van mevrouw Degueldre-Barbé in het begin van 2008 aan het Halse Stadsarchief. Paul Degueldre die zo'n 50 jaar als decorontwerper/bouwer heeft gewerkt hield zoveel mogelijk originele schetsen en ontwerpen bij, echter zonder datering noch vermelding van titels. Zo'n 2000 archiefstukken werden onderzocht. Het opspeuren van de betreffende toneelstukken en muzikale producties gebeurde stapvoets met de hulp van Dolf Denayer die jaren in het atelier van Paul Degueldre heeft gewerkt, maar is tot op heden onvolledig.. Toch houdt de 'Werkgroep Paul Degueldre' er aan de tentoonstelling te houden omdat ze een leidraad kan zijn voor verder onderzoek. De tentoonstelling omvat de verschillende perioden uit de loopbaan van Paul Deguedre als scenograaf, waaronder zijn artistieke opleiding in het Sint-Lukasinstituut, de eerste stappen als decorontwerper/bouwer in het Halse culturele leven met de voor de hand liggende stap naar het Brusselse theater, de overstap naar het pionierswereldje van de televisie en de indrukwekkende loopbaan bij de Vlaamse televisie. Tijdens de tentoonstelling worden deze vier perioden aangevuld met een module rond de medewerkers en een film met getuigenissen en filmfragmenten die werd gerealiseerd door Joke Van Pottelbergh.

50 jaar decorontwerper.

Paul Degueldre volgde vanaf zijn 15de les aan het Sint-Lukasinstituut te Brussel, namelijk drie jaar sierkunsten. In 1942 stelde hij voor het eerst 'tekeningen naar model' ten tentoon in het Patronaat te Halle. Dat zelfde jaar maakte hij een decor voor de Cardijnviering in het Gildenhuis. Dit waren zijn eerste stappen als decorontwerper. Vervolgens volgde hij nog eens 4 jaar publiciteit aan het Sint-Lukasinstituut. In 1945 maakte hij een afficheontwerp voor de Sinksen Beiaardconcerten te Halle.

Hij volgde tevens les bij Jef Colruyt in de Kunstacademie van Halle. Samen met Colruyt maakte hij in 1947 praalwagens voor de Basiliëkefeesten. Op het toenmalige Leeuwenplein maakte hij 'zandtapijten' voor de Mariale vieringen.

Paul Degueldre ging aan de slag als decorateur-etalagist bij La Pepite Fabrique. Samen met Robert Honings verzorgde hij er modeshows voor zaakvoerder Edmond Demesmaeker. Demesmaeker was toneelspeler bij L'Emulation, een toneelvereniging te Halle. Degueldre maakte de decors voor de jaarlijkse vieringen van L'Emulation. Via deze toneelvereniging kwam hij in contact met de Franstalig toneelwereld en ging in 1949 voor Théâtre de la Bourse werken; vervolgens in 1952 voor Théâtre du Parc te Brussel waar hij 10 jaar bleef. Hier werd hij een volleerd decorbouwer, rekwisiteur en ontwerper. Soms moesten er tot 22 decors per seizoen gebouwd worden. Ter zelfde tijd maakte hij decors voor 'Onder Ons', de Halse toneelvereniging van Den Dries. De voorstellingen van Onder Ons gingen door in de zaal Concordia. Vanaf 1962 werden de revues van Den Dries gebracht door toneelvereniging Volharding.

In opdracht voor Théâtre du Parc moest hij af en toe decors maken voor de Franstalige televisie. Dit was een totaal nieuwe manier van werken. Toen hij in 1959 ook voor de KVS ging werken was de stap naar de Vlaamse Televisie zo gezet.

In 1958 moest hij een enorm decor bouwen voor het stuk 'Le jeu d'Egmont et de Horne'. De constructie met tribunes en zitplaatsen nam de hele Grote Markt van Brussel in beslag. Niet minder dan 450 mensen werkten er onder zijn leiding. Nu nam Degueldre de beslissing om een eigen atelier te bouwen (K. Nerinckxlaan) en als zelfstandig free-lance decorontwerper/bouwer te gaan werken. In 1959 werkte hij al met 5 vaste medewerkers. Tal van Halse kunstenaars op zoek naar werk klopten aan zijn deur: René Devedeleer, Kris Vanhemelrijck, Adi Raemdonck, Marcel Rossi,... werkten er vast of tijdelijk. Schilderijen en foto's van deze medewerkers zijn op de tentoonstelling te zien.

Zijn eerste belangrijke opdrachten voor de BRT waren 'Madame sans Gêne' in een regie van Kris Betz voor de KVS in 1959 en 'Muziek voor Twee' in 1961, een muziekprogramma met Jacques Raymond en Jo Leemans.

In 1968 maakte hij voor de BRT een decor voor het poppenspel 'De passie van ons Heer' in een regie van Mark Liebrecht. De ervaring die hij hierbij op deed kwam hem ter hulp als hij in 1973 aan een groots opgezet project voor de BRT werkt, de poppenfilm 'Reinaard de Vos' van Valeer van Kerkhoven.

Met de decorbouw voor 'Wij Heren van Zichem' in 1969 werd Degueldre definitief de vaste decorontwerper/bouwer van de BRT. Enkel sommige jeugdseries die op locaties buiten de studie werden gedraaid zijn niet van hem.

Intussen verzamelde Degueldre een enorme stock aan rekwisieten en decorelementen die hij uitleende aan toneelverenigingen zoals Volharding Halle en voor de opbouw van het 'Mariaspel' in Halle in 1969.

Van toneel naar tv.

Getuigenissen van ex-medewerkers en artikels die aan hem gewijd waren vertellen ons het hele verhaal van de evolutie vanaf de jaren '50, van het klassiek toneeldecor naar de filmset. Film en televisie eisten na WOII een nieuwe manier van werken. Niet enkel het script en de regie ondergingen een grondige vernieuwing, ook de locaties. Decors veranderden in maquettes en er moest vanaf nu rekening gehouden worden met de stand van de camera's. Tijdens het interbellum had een modernistische visie meer eigentijdse thema's gebracht die ingingen tegen de vooroorlogse theatertraditie en de succesvolle vaudevilles. Steracteurs hadden vroeger op een eigenzinnige wijze hun plaats op het toneel opgeëist. Vanuit een

expressionistische visie als gevolg van de gruwelen van WOI werd er meer belang gehecht aan maatschappelijke en existentiële vragen. Toneelschrijver Herman Teirlinck had zich in deze periode afgezet tegen de 'acteur als vedette'. De rol van regisseur kwam meer op het voorplan. Paul Degueuldre werkte in 1979 mee aan de verfilming van Teirlincks '*Maria Speermalie*'.

De jaren '30 hadden de opmars van de massaspelbeweging gekend, geschoeid op katholieke, socialistische en nationalistische leest. Jozef Boon (° 1900 Halle), was voor Vlaanderen de grote bezieler van het christelijke massaspektakel (Heilig Bloedspel in Brugge). Degueuldre bouwde een groots decor op de Grote Markt van Brussel voor het massaspektakel '*Le Jeu d'Egmont et de Horne*' in 1958.

Jan Boon (°Halle 1898), broer van Jozef, was van 1925 tot 1929 directeur van het '*Vlaams Volkstoneel*'. Hij en Johan De Meester brachten met een reizend toneelgezelschap vernieuwing in het Vlaamse toneellandschap. Boon richtte in 1932 met De Meester een nieuw gezelschap '*Van Onze Tijd*' op, maar dat hield het maar één jaar uit. De doeken en kostuums schonk Jan Boon aan zijn broer Jozef voor diens Collegetoneel in het instituut te Essen. Jan Boon en Johan de Meester hadden met hun Vlaams Volkstoneel het toneel uit het slop van 'luchtig tijdsverblijf' gehaald waar het in was beland.

Jan Boon werd hoofdredacteur bij De Standaard en in 1939 directeur generaal bij de NIR. Later werd hij directeur-generaal bij de BRT en werkgever van Paul Degueuldre.(

Na WOII onderging het toneel een grondige vernieuwing door het overwaaien van het Frans existentiële toneel (Ionesco en Sartre). In Vlaanderen ondergingen Hugo Claus e.a. toneelschrijvers en -makers een sterke invloed van Angelsaksisch auteurs (Beckett en T.W.Williams). Degueuldre die een opleiding in het Sint-Lukasinstituut te Brussel had gevolgd (dat vooral gericht was op het ambachtelijke en niet op het artistieke; daarvoor moest je in de Terkameren Kunstschool zijn), heeft nooit veel voor avant-garde toneelstukken gewerkt. Eén enkel maal realiseerde hij een decor voor '*Jessica*' en '*Dans van de reiger*' van Hugo Claus. Voor Degueuldre was een decor een louter "*utilitair ding*", geen kunstwerk. Een decor mocht niet opdringerig zijn want "*dan krijgt het de rol van een acteur*".

Herman Teirlinck stichtte in 1946 de Studio van het Nationaal Toneel op als een hoger opleidingsinstituut voor theater. De rol van de acteur kwam terug op het voorplan. Na de dood van Herman Teirlinck in 1967 droeg de school de naam Studio Herman Teirlinck. Hier werden de meeste van onze Vlaamse acteurs gevormd: van Julien Schoenaerts tot Jan Declair. Dit zijn de mensen die zich bewogen in de decors van Paul Degueuldre.

Een decor is een leugen.

Paul Degueuldre begaf zich meer en meer in de wereld van amusement. Een 'mooi' decor bestond volgens Degueuldre niet: "*Wanneer ik iets maak voor een programma met smartlappen, dan maak ik een kitch-decor*".

Na 1962 werkte hij minder voor toneel maar des te meer voor tv. Nu had de camera de plaats van de ogen van de toeschouwer ingenomen

De overstap naar televisie was enorm. Gelukkig was hij niet alleen die de overstap moest maken: voor regisseurs, sripschrijvers en acteurs was het ook nieuw. Het was een debuut met vallen en opstaan voor iedereen die op de set stond. Later keek hij terug naar de beginjaren en naar de "*stomiteiten die begaan werden*".

"*Er is een groot verschil tussen een toneeldecor en een tv-decor: in een tv-decor zit de toeschouwer in het decor en alles moet veel gedetailleerder zijn.*", vertelde Paul Degueuldre.

Alhoewel de rol van de regisseur primeerde en er dus telkens een nauwe samenwerking vereist werd, bleef het ontwerpen van de decors een creatieve bezigheid. Voor elke scène moest een oplossing gevonden worden.

Paul Degueldre nam eerst het script en de brochure met de dialogen door dewelke hij besprak met de realisator. Dan moest een grondplan worden gemaakt met alle decors die moesten worden gebouwd. Hierop tekende hij de verschillende camerastanden op. In de meeste producties werd dit plan door Degueldre in overleg gemaakt: de meeste realisators vertrokken van het decor waarin ze de personages lieten evolueren. Enkel Kris Betz had een andere manier van werken: hij vertrok van een cameraplan waarop een schema van decor werd gebouwd. Na het grondplan werden ontwerpen en tekeningen van de decorelementen gemaakt. De ruwbouw van de decors werden opgebouwd in het atelier en daarna opgebouwd in de studio waar twee dagen voorzien werd om het geheel af te werken. Op de meeste ontwerpen en plannen van Degueldre staat een nauwkeurige werkschema genoteerd. Nadat het grondplan uitvoerig werd gebriefd voor de decorbouwers, scheurde Degueldre het ontwerp in 4 delen en gaf iedereen een stuk met de melding: *“als er problemen zijn, daar staan de boeken!”*. Op deze manier hadden de decorbouwers een zekere zelfstandigheid in hun werk.

Degueldre zal aan meer dan 600 producties werken. En telkens moest hij zich inwerken in de denkwereld van een nieuwe regisseur. *“Ik heb altijd een grote vrijheid gehad in het ontwerpen”*, getuigde Paul Degueldre in 2003 tijdens een interview met Ingrid Depraetere. *“Mijn geheim was dat ik altijd ja zegde als ze me om een decor kwamen vragen, ook al wist ik in eerste instantie niet hoe er aan te beginnen.”*

Ik moest altijd klaar staan wanneer ergens een regisseur in nood met panische angst zat.”

Paul Degueldre werkte gedurende tien jaar (van 1952 tot 1962) voor het Théâtre du Parc. Hier deed hij zijn grootste ervaring met het ontwerpen van theaterdecors op. *‘De eerste jaren maakte ik er alleen maar de ontwerpen, en het is maar vanaf dat de chef van het atelier ziek werd dat de directeur mij radeloos kwam vragen of ik ook niet wilde de constructie maken.’*

In het seizoen 1957-58 maakte Degueldre een decor voor Shakespeare’s *‘Hamlet’* in het Théâtre du Parc. Zoals telkens deden zich nieuwe problemen voor: *“Voor het stuk was er een versterkte middeleeuwse burcht met toren, valbrug en valhek gebouwd. De brug moest neergelaten worden en terzelfder tijd moest het valhek automatisch omhoog gaan. Onmiddellijk moesten hier acteurs kunnen overlopen. De oplossing was zeer eenvoudig, doch men moest er aan denken. Het was enkel een principe van tegengewichten en kabels.”*

Het decor ‘Thé et sympathie’ (seizoen 1959-60) stelde een bouwkundig probleem. Er moest een volledig huis opgetrokken worden, bestaande uit een living en een trapzaal, een eerste verdieping met twee slaapkamers uitgebouwd naast elkaar. De moeilijkheid lag echter hierin dat de verdieping moest opgebouwd worden op drie muren boven de living die 7m op 4m had en de eerste verdieping een last van zes spelers moest kunnen dragen. Deze moeilijkheden werden over het algemeen nog verzaamd, daar de tijd voor montage in studio’s en theater gewoonlijk beperkt waren.”

Voor elke scène moest een locatie gezocht worden. Nadien werden alle scènes aan mekaar gemonteerd. De BRT deed nu meer en meer beroep op de ervaring van Degueldre. Hij was intussen helemaal ingeburgerd bij de BRT. Men deed nu niet enkel meer beroep op hem om decors te ontwerpen en te bouwen, maar hij werd betrokken bij de hele productie. Vele programma’s moesten in korte tijd worden gerealiseerd. Wanneer de regisseurs en technici het niet meer zagen zitten was er nog altijd Degueldre om de eindjes aan elkaar te knopen. Hij

haalde de regiefouten eruit en bracht oplossingen aan om bepaalde scènes realiseerbaar te maken. Daarnaast gaf hij aanwijzingen voor verlichting en camerastanden. Hij stelde zijn atelier te Halle beschikbaar als studio om verschillende scènes te draaien.

In de tentoonstelling zal ook belang gehecht worden aan een aantal opmerkelijke realisaties van Paul Degueuldre, zoals

't Manneke' (1961-63 BRT) met Jef Cassiers. Rekwisieten en locaties in Halle door Paul Degueuldre.

'De Heren van Zichem' (1969 BRT), personages geïnspireerd op het oeuvre van Ernest Claes. Regie Maurits Balfourt. Met Luc Philips, Jenny Tanghe, Fons Exelmans, Robert Marcel, Dora van der Groen, Robert Lussac, Jo De Meyere, Gaston Vandermeulen, Denise Zimmerman, Martha Dewachter, Jenny van Santvoort, Frans Vandenbranden, Ann Petersen, Walter Moeremans, Rita Lommé,...

Voor de brand in een hoeve had Degueuldre een maquette gebouwd en behielp hij zich van spiegel om de opname mogelijk te maken. *"De maquette van het dak hebben we voor een spiegel geplaatst en in brand gestoken. Het mini dak werd in een spiegel geprojecteerd op de echte hoeve. Daar kon de acteur zonder brandwonden in en uitgaan zoveel hij kon"*.

'Reinaard de Vos' (1973 BRT), poppenspel in 9 afleveringen in een regie van Marc Liebrecht en een productie door Valere Van Kerkhove. Scenario van Bert Decorte.. Stemmen Jef Burm, Denise De Weerdts en Ward de Ravet. Productie n.a.v. 20 jaar tv, in samenwerking NCRV en Zuid-Adfrikaanse TV.

'Een mens van goede wil' (1973 BRT) regie John Van de Rest. Art director P.Degueuldre. Opnames in Beert (Kerk).Met Hugo Metsers, Kitty Courbois, An Petersen, Jo Demeyere, Hugo Metsers, Ward Ravet.... Productie AVRO en BRT.

Achtdelige dramaserie naar de roman van Gerard Walschap (1936) over het leven van de boerenknecht Thijs Glorius op de Walhoeve in zijn strijd tegen het onrecht en de belofte om het zwakbegaafde meisje Let te beschermen.

Degueuldre speelde mee als figurant in deze serie.De Koninklijke St. Martinusfanfare van Halle met o.m. Den Dries speelde in een scène op het dorpsplein te Beert.

'Tot nut van 't algemeen', (1980 BRT) opnames in Lembeek. Constructie van een toren van 23 m met oud ijzer zoals huishoudtoestellen, badkuipen, fietsen,... Geschreven door Walter Vanden Broeck.

De sketch *'Joske Vermeulen'* met Gaston en Leo (1981 BRT). De kleine jongen Joske die in een decor rondloopt waar alles uitvergroot is, o.m. de scène met de stoel.

Het Pleintje', (1985 BR) tv-serie in een van regie Juul Claes en Lode Verstaete. Met gevels en straatbeelden uit Halle: o.m. kerkportaal Paterskerk, Grote Markt,...

Plakwerk met gevels waarvan een reconstructie werd gemaakt op Ciné Cités, een filmhappening in het Floraliënpaleis te Gent in 1987.

'De Vijf Zintuigen. (over het leven van Adriaan Brouwer) (1986 BRT) 5-delige reeks in een regie van Peter Simons. Met Lucas Vandervorst, Hilde Van Mieghem, Dora Van der Groen, Gene Bervoets, Jef Burm, Jan Declair, Jef Burm, Cara van Wersch,....

Gefilmd in o.m. Rubenshuis en Plantin Moretusmuseum. Reconstructie van havenkraan aan de Haverwerf in Amsterdam. Mechelen wou deze kraan kopen maar deze was enkel tijdelijk als maquette bedoeld. Er moest een man in het wiel lopen om het draaiend te houden.

'Ons Geluk', (1995 VTM). Dramaserie die zich afspeelt in de jaren '50 in Brabant. Regie van Serge Leurs en Frank van Mechelen, naar een script van Paul Koeck. Met Daniela Bisconti, Robert Borremans en Mathias Sercu. Met opnames in Pepingen (dorpsschool en smidse Lippens), Beert (hoeve Ravets) en Boogaarden (café/zaal Matton).

'De kotmadam', (1991 VTM) regie Ronnie Commissaris en Wim Feyaerts. (met o.m. Mark Verstraete, Katrien De Vos,...). VTM. Opnames te Halle, Klinkaart, Brusselpoort,...

De getuigenissen en het archiefonderzoek wordt in de tentoonstelling 'Paul Degueldre' getoetst aan het verhaal van het toneel in de regio Zennevallei, waar een aantal figuren zoals Herman Teirlinck, Jozef Boon, Maurice Merckx (Den Dries), Jan Walravens en Jan Boon een vooraanstaande rol hebben gespeeld. Randfiguren uit de regio die actief waren in de toneel- en televisiewereld vullen de tentoonstelling aan: banden met vermelde figuren en Degueldre zijn misschien niet altijd duidelijk maar moeten in zijn ruime context worden gezien. In een laatste module tonen we de opnames die we hebben gerealiseerd tijdens de ontmoetingen met zijn weduwe, ex-werknemers en vrienden van Paul. Deze getuigenissen werden aangevuld met filmfragmenten uit bovenvermelde producties.

De tentoonstelling loopt op de 1ste en 2de verdieping van de Mouterij Van Roy (Meiboom Halle, links van het restaurant), op zondag 14 september en zaterdag en zondag 20 en 21 september (telkens van 14u00 tot 17u00).